

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Географічний факультет
Кафедра країнознавства та туризму

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана

з навчальної роботи

Володимир ПАСЬКО

2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПОЛІТИКО-ГЕОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ РЕГІОНІВ І КРАЇН СВІТУ

для студентів

галузь знань
спеціальність
освітній рівень
освітня програма
вид дисципліни
вибірковий блок

10 Природничі науки
106 – Географія
магістр
Політична географія та геополітика
вибіркова
Політична географія країн та регіонів світу

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2023/2024
Семестр	3
Кількість кредитів ECTS	6
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладач:

Брайчевський Юліан Сергійович, к. геогр. н., доцент кафедри країнознавства та туризму

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» __ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» __ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2023

Розробник: **Брайчевський Юліан Сергійович**, кандидат географічних наук, доцент кафедри
країнознавства та туризму

ЗАТВЕРДЖЕНО

Завідувач кафедри країнознавства та туризму

(підпис)

Ольга ЛЮБЦЕВА

(прізвище та ініціали)

Протокол № 20 від « 30 » 06 2023 р.

Схвалено науково-методичною комісією географічного факультету

Протокол від « 28 » 08 2023 року № 6

Голова науково-методичної комісії

(підпис)

Наталія КОРОГОДА

(прізвище та ініціали)

« 28 » 08 2023 року

ВСТУП

1. Мета дисципліни – Сформувати у здобувачів навички комплексного політико-географічного аналізу регіонів та країн світу для вирішення теоретичних наукових та прикладних управлінських задач.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. Успішне опанування дисциплін «Теорія політичної географії та геополітики», «Теорія географічних місць».
2. Навички пошуку та роботи із географічними, у т.ч. регіональними статистичними даними.
3. Уміння працювати з картографічними матеріалами.
4. Володіння навичками аналізу, синтезу, моделювання ситуації та прогнозування.

3. Анотація навчальної дисципліни: Дисципліна розкриває теоретичні та прикладні аспекти регіонального (зокрема країнознавчого) аналізу політичних процесів і явищ. Здобувачі формують навички дослідження територіально окреслених політичних систем з урахуванням їх географічно обумовленої специфіки, включаючи особливості географічного положення, геокультурного середовища, економічного потенціалу, наріжних проблем соціально-політичного розвитку, відношень у системі глобальних та регіональних геополітичних взаємодій тощо.

4. Завдання (навчальні цілі) дисципліни передбачають формування у здобувачів навичок фахової аналітичної роботи по вивченню геополітичної ситуації та перебігу політичних процесів у країнах та регіонах світу із врахуванням усього комплексу чинників суспільно-географічного середовища. Зокрема, завдання курсу «Політико-географічний аналіз регіонів і країн світу» включають формування наступних загальних та фахових компетенцій:

- ЗК 1. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК 2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК 5. Здатність працювати в команді.
- ЗК 7. Здатність працювати в міжнародному контексті.
- СК 1. Здатність до використання законів, теорій, концепцій і парадигм сучасної географії, історії розвитку географічних досліджень та ідей для дослідження природно- і суспільно-територіальних систем на різних рівнях просторової організації.
- СК 2. Здатність до наукового аналізу сучасних проблем та особливостей взаємодії природи й суспільства із застосуванням принципів раціонального використання територіальних ресурсів, основ законодавства у сфері природокористування, міського та регіонального розвитку і планування територій для розроблення пропозицій з оптимізації природокористування та забезпечення сталого розвитку регіонів.
- СК 6. Здатність застосовувати у професійній діяльності теоретичні знання і практичні навички системного аналізу і синтезу, географічного моделювання та прогнозування.
- СК 7. Здатність застосовувати міждисциплінарні підходи при критичному осмисленні проблем природокористування, геопланування, міського та регіонального розвитку, рекреації та туризму оцінювати можливі ризики, соціально-економічні та екологічні наслідки управлінських рішень у сфері природокористування, міського та регіонального розвитку.
- СК 8. Здатність планувати, проводити та публічно презентувати результати наукових досліджень, забезпечити зрозуміле донесення власних знань, висновків та аргументацій до фахівців і нефахівців.

- СК 10. Здатність самостійно визначати актуальні аспекти у фундаментальних і прикладних напрямках природно- і суспільно-географічних досліджень, здобувати нові знання, використовуючи сучасні освітні та дослідницькі технології.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність*)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
Знати:				
1.1	Мати уявлення щодо тенденцій розвитку регіональних студій у світі та в Україні	<i>лекція</i>	<i>семінар, підсумкові контрольні роботи, іспит</i>	<i>до 5%</i>
1.2	Знати закономірності та тенденції розвитку сучасної політичної карти світу	<i>лекція, семінар</i>		<i>до 5%</i>
1.3	Володіти підходами щодо визначення політико-географічних регіонів різного просторового рівня	<i>лекція, семінар</i>		<i>до 5%</i>
1.4	Мати уявлення щодо сутності та принципів комплексного політико-географічного аналізу регіонів та країн світу	<i>лекція, семінар</i>		<i>до 5%</i>
1.5	Володіти знаннями щодо специфіки природно-ресурсного середовища, соціально-демографічної та етнокультурної ситуації, економічного розвитку тощо як чинників, що прямо чи опосередковано впливають на політичні процеси у окремих макрорегіонах та країнах світу	<i>лекція, семінар</i>		<i>до 20%</i>
Вміти:				
2.1	Фахово знаходити необхідну інформацію для методичного та фактографічного забезпечення регіонального аналізу політичних процесів і явищ	<i>семінар</i>	<i>семінар, підсумкові контрольні роботи, іспит</i>	<i>до 10%</i>
2.2	Критично аналізувати теорії та концепції, на основі яких здійснюється політико-географічний аналіз країн і регіонів	<i>лекція, семінар</i>		<i>до 10%</i>
2.3	Вміти обґрунтовувати просторові межі регіонів залежно від конкретних задач політико-географічного аналізу	<i>лекція, семінар</i>		<i>до 10%</i>
2.4.	Здійснювати комплексний політико-географічний аналіз країн та регіонів	<i>лекція, семінар</i>		<i>до 10%</i>

Комунікація:			
3.1	Комунікувати результати досліджень колегам	<i>семінар</i>	<i>семінар, іспит</i> до 5%
3.2	Вміти вести аргументовану фахову дискусію щодо спірних питань	<i>лекція, семінар</i>	до 5%
Автономність та відповідальність:			
4.1	Критично аналізувати теорії та концепції, на основі яких здійснюється політико-географічний аналіз країн і регіонів; усвідомлювати соціальну відповідальність такого вибору в умовах прийняття або інформаційного забезпечення управлінських рішень	<i>семінар, самостійна робота</i>	<i>презентація, іспит</i> до 10%

Примітка: 1% = 1 балу

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни (код)	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	2.1	2.2	2.3	2.4	3.1	3.2	4.1
	Програмні результати навчання (назва)											
ПР01. Застосовувати набуті теоретичні знання та практичні навички для дослідження природно- і суспільно-територіальних систем на різних рівнях просторової організації.	+	+	+	+			+	+	+			+
ПР04. Здійснювати дослідження та/або провадити інноваційну діяльність з метою отримання нових знань, розроблення нових методів і процедур в географії та міждисциплінарних контекстах.	+	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+
ПР06. Застосовувати сучасні моделі та інформаційні технології для проведення досліджень і розробок у сфері географії, природокористування, міського та регіонального розвитку.					+	+				+	+	
ПР11. Оцінювати можливі ризики, соціально-економічні та геоecологічні наслідки реалізації управлінських рішень у сфері природокористування, міського та регіонального розвитку, рекреації та туризму.		+		+	+					+	+	+

7. Схема формування оцінки: рівень досягнення всіх запланованих результатів навчання визначається за результатами роботи на семінарських заняттях, результатами написання 2 підсумкових контрольних робіт, а також підсумкового аналізу країни або регіону (за вибором здобувача) у формі письмової роботи, що є демонстрацією здобутих навичок та вмінь і відображає оволодіння знаннями лекційного матеріалу, здобутими під час семінарських обговорень, а також отриманих під час самостійної роботи.

Питома вага результатів навчання у підсумковій оцінці за умови її опанування на належному рівні така:

- результати навчання – **1.1 – 1.5 (знання)** – до 40%;
- результати навчання – **2 (вміння)** - до 40%;
- результати навчання – **3 (комунікація)** - до 10%;
- результати навчання – **4 (автономність та відповідальність)** - до 10%.

7.1. Форми оцінювання студентів. Оцінювання здійснюється впродовж семестру, а також під час підсумкового іспиту.

Семестрове оцінювання проводиться для кожного з передбаченого виду робіт:

- Лекції (підсумкові контрольні роботи).
- Семінари (виступи та участь у обговоренні, кожен студент впродовж семестру повинен зробити щонайменше 3 виступи; також оцінюється активна участь у обговоренні виступів).
- Оцінка підсумкового письмового аналізу регіону/країни.

Оцінювання за формами контролю:

Вид роботи	Змістова частина 1			Змістова частина 2			
	Робота на семінарах		Підсумкова контрольна робота 1	Робота на семінарах		Підсумкова контрольна робота 2	Письмова робота
	Виступи	Обговорення		Виступи	Обговорення		
Максимальна кількість балів	1 x 4 = 4	1 x 1 = 1	10	2 x 4 = 8	2 x 1 = 2	20	15

Умови допуску до іспиту: для успішного завершення семестрової роботи і допуску до іспиту Здобувачі повинні набрати щонайменше 60% від максимально можливої кількості балів (36 із 60). У випадку, якщо за підсумками семестрового оцінювання здобувач набирає менше ніж 60% балів, обов'язковою умовою для отримання допуску до іспиту є написання рефератів за питаннями пропущених чи недостатньо засвоєних тем.

Підсумкове оцінювання у формі іспиту. Іспит проводиться в письмовій формі і передбачає розгорнуті відповіді на комплексні запитання. Оцінюється володіння здобувачем як теоретичним матеріалом, так і здатність використовувати його для аналізу конкретних прикладів (кейсів). Оцінюється як знаннєвий, так і аргументаційний компонент відповіді.

Максимальна кількість балів на іспиті – **40**, **мінімальна** кількість балів, необхідна для успішного опанування курсу – **24** (60% від максимальних балів, що відводяться на іспит). У випадку коли здобувач набрав менше вказаної кількості балів вони не додаються до семестрової оцінки (незалежно від кількості балів, отриманих під час семестру); у відомості у колонці “бали за

іспит” ставиться “0”, а в колонку «результуюча оцінка» переноситься лише кількість балів, отриманих під час семестру.

	Семестрова кількість балів	Іспит	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	36	24	60
Максимум	60	40	100

Загалом формування оцінки спирається на «Положення про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка» (друга редакція), що введено в дію наказом ректора № 170-32 від 11 квітня 2022 року.

7.2. Організація оцінювання:

Дисципліна складається із двох змістових частин. Заняття проводяться у формі лекцій та семінарів. У ході підготовки до семінарських занять здобувачі поетапно здійснюють комплексний політико-географічний аналіз регіону або країни світу (за вибором). Під час семінарів вони презентують результати аналізу та отримують зворотній зв'язок від колег та викладача. Зібрані разом у письмовій формі доповіді на кожен семінар формують цілісну роботу по обраному регіону/країні, що здається на перевірку на передостанньому тижні. Максимальна кількість балів за підсумкову роботу складає 15.

Після завершення лекційного матеріалу по кожній змістовій частині передбачено проведення підсумкової контрольної роботи у формі тестових завдань. Підсумкова контрольна робота за першу змістову частину оцінюється максимум у 10 балів, за другу змістову частину – 20 балів.

Упродовж семестру здобувачі беруть участь у семінарських заняттях. Семінари проходять у формі розширених доповідей та подальшого їх колективного обговорення. Кожен студент повинен зробити три доповіді впродовж семестру. Кожна доповідь оцінюється максимум у 4 бали. Також, активна участь у обговоренні на семінарах оцінюється у 1 бал. Максимум за активне обговорення можна набрати 3 бали за семестр. Таким чином максимальна сума балів за роботу на семінарах впродовж семестру складає 15.

Іспит проводиться у формі письмової роботи з відкритими комплексними питаннями.

7.3. Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва теми	Кількість годин		
		лекції	Семінарські заняття	самостійна робота
Частина 1. Теоретичні засади регіонального політико-географічного аналізу				
1	Тема 1. Історичні нариси розвитку регіональних студій	2		6
2	Тема 2. Сучасна політична карта світу, її будова, еволюція та закономірності розвитку.	2	1	6
3	Тема 3. Держави, країни та регіони як об'єкти політико-географічного аналізу	2	1	6
4	Тема 4. Хорологічна будова карти світу. Підходи до виділення світових регіонів	2	2	9
5	Тема 5. Типова схема політико-географічного та геополітичного аналізу регіону	2	1	6
<i>Всього за модуль 1</i>		<i>10</i>	<i>5</i>	<i>33</i>
Частина 2. Політико-географічний аналіз регіонів і окремих країн світу				
6	Тема 6. Політико-географічний аналіз Європи	2	1	8
7	Тема 7. Порівняльний політико-географічний аналіз окремих країн Європи (Велика Британія, Франція, Німеччина, Італія, Нідерланди, Польща)	2	1	10
8	Тема 8. Політико-географічний аналіз Північної (Англо-) Америки	2	1	10
9	Тема 9. Політико-географічний аналіз Латинської Америки	2	1	10
10	Тема 10. Політико-географічний аналіз Латинської Америки	2	1	10
11	Тема 11. Політико-географічний аналіз Азії	2	1	10
12	Тема 12. Політико-географічний аналіз окремих країн Азії (Туреччина, Індія, Китай, Японія, Республіка Корея)	2	1	15
13	Тема 13. Політико-географічний аналіз Африки	2	1	9
14	Тема 14. Політико-географічний аналіз окремих країн Африки (Єгипет, Нігерія, ПАР, Судан, Ангола, Ботсвана)	2	1	10
15	Тема 15. Політико-географічний аналіз Океанії	2	1	8
<i>Всього за модуль 2</i>		<i>20</i>	<i>10</i>	<i>100</i>
ВСЬОГО		30	15	133

Загальний обсяг 180 год., в тому числі:

Лекцій – **30 год.**

Семінарські заняття – **15 год.**

Консультації – **2 год.**

Самостійна робота – **133 год.**

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

1. Блій, Г. де, Муллер П. Географія: світи, регіони, концепти / пер. з англ; передмова та розділ «Україна» О. Шаблія. К. : Либідь, 2004, 125 с.
2. Політична географія та геополітика: Навч. посібник. / Б.П. Яценко, В.І. Стафійчук, Ю.С. Брайчевський та ін.; За ред. Б.П.Яценка К.: Либідь, 2007.
3. Полтораков, О., & Брайчевський, Ю. Геополітичні регіони Європи з позицій соціального конструктивізму: актуальність позиціонування України. *Географічна освіта і наука: виклики і поступ.* Мат. міжн. наук.-пр. конф. Львів, 2023. с. 174-178.
4. Стафійчук В.І. Політична географія світу: Навчальний посібник / В.Стафійчук. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2016. 306 с.
5. Яценко Б. П., Бабарицька В. К. *Країнознавство: основи теорії* : навч. посібник. – Київ : Либідь, 2009. 312 с.
6. Anděl, J., Vičík, I., Bláha, J. D. Macro-regional differentiation of the world: Authors' concept and its application. In *Miscellanea geographica – regional studies on development.* Vol. 22 • No. 3 • 2018 • pp. 117-122.
7. Lewis, M. W., Wigen, K., & Wigen, K. E. *The myth of continents: A critique of metageography.* Univ of California Press, 1997.

Додаткова:

8. Бжезінський З. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи / пер. з англ.. О. Фешовець / З. Бжезінський. Львів, Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2000. 236 с.
9. Дністрянський М.С. Геополітика: Навч. посібник / М.С.Дністрянський. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011.
10. Дорошко М.С. Геополітичні інтереси та зовнішня політика держав пострадянського простору: навч. посібн. / М.С.Дорошко. Київ : Ніка-Центр, 2011.
11. Кіндер Г., Хільгеман В. Всесвітня історія. Dtv-Atlas. Київ : Знання-прес, 2001.
12. Мельничук А., Стафійчук В. Україна в багатополярному глобальному політичному просторі / А.Мельничук, В.Стафійчук. *Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 4. Географія і сучасність* [зб. наукових праць]. Київ : Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2011. Вип.15(27). с.201-208.
13. Снайдер Т. Перетворення націй: Польща, Україна, Литва, Білорусь 1569-1999. Київ : Дух і літера, 2012. 624 с.
14. Agnew J., Mitchell, K., Toal, G. A Companion to Political Geography (Blackwell Companions to Geography). Blackwell Publishing, 2008.
15. CIA World Factbookю [online resource]: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>
16. Encyclopedia Britannica. [online resource]: <https://www.britannica.com/>
17. Flint, C. *Introduction to geopolitics.* Routledge, 2021.
18. Hien, J., & Wolkenstein, F. Where Does Europe End? Christian Democracy and the Expansion of Europe. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 59(6), (2021): 1623-1639.
19. Revitalizing Electoral Geography (*Warf B., Leib J. – eds.*). – Furnham and Burlington, 2011.
20. Taylor P.J., Flint C. Political Geography. World-economy, nation-state and locality / P.J.Taylor, C.Flint. Essex : Pearson Education Limited, 2007.